

**DOI**

**УДК 32:94**

**В'єтнам на шляху суспільної модернізації  
та міжрегіонального співробітництва**

**Summary**

The article examines the process of forming the Vietnamese model of economic development in the context of the “renewal” strategy and social modernization of the country over the last 30 years. The main factors behind the successful development of Vietnam are the current pattern of an export-oriented economy and a major overhaul of the legislation: the adoption of new land laws, new regulations on the currency and banks. Paying tribute to the Asian conservatism and seeing a reform of the political system as a threat to the foundations of the statehood and national unity, the Vietnam leaders has chosen its path of social modernization - a “renewal” strategy (in Vietnamese – “doi moi”) that has transformed the country within twenty years into another Asian tiger.

The “renewal” course was determined by the decisions of the VI (1986) and VII (1991) congresses of the Vietnam Communist Party. The content of this course was to allow the development of all socio-economic structures, to promote personal initiative, to weaken the mechanisms of public administration and to activate the policy of “open doors” in foreign economic relations.

External factors for the successful development of the Vietnamese economy include the ASEAN membership. Due to the many political and socio-cultural factors common to Vietnam and the ASEAN member states (Vietnam joined ASEAN in 1995) and the continued political stability of the country, Vietnam has achieved a particular favor from the investors and trading partners of this association. The decision to create the ASEAN Free Trade Area at the Singapore Association Summit in 1992 played a powerful impetus for the trade, economic and investment development of the entire sub-region.

Considerable attention in the article has also been paid to analyzing the development of political and trade-economic relations between Vietnam and Ukraine in the context of multilateral cooperation. The establishment of diplomatic relations between the two countries and signing the key bilateral agreements has been analyzed.

The absence of fundamental differences on key international issues, as well as the willingness to develop friendship and mutually beneficial partnership, have created the favorable conditions for cooperation between Ukraine and Vietnam within the

international organizations. There is much in common in our countries' positions on the proliferation of nuclear weapons and other weapons of mass destruction, counter-terrorism, reform of the United Nations organization etc. Ukraine and Vietnam have traditionally supported each other's nominations for election to the governing bodies of international organizations.

In the sphere of trade and economics, the issue of signing a free trade agreement between Ukraine and Vietnam remains of current interest. The conclusion of such an agreement will significantly contribute to the development of Ukrainian-Vietnamese cooperation in the trade sphere, as well as to overcoming the negative balance of foreign trade with Vietnam.

During the last meetings of the Joint Ukrainian-Vietnamese Intergovernmental Commission the two parties discussed a number of important issues in the perspective areas of mutual interest, in particular, trade, banking, finance and investment, engineering, high technologies, energy, mining, construction, medicine and pharmaceuticals, agriculture and tourism.

***Keywords:** modernization, renewal, transformation, ASEAN, APEC, ASEM, WTO, UNIDO, free trade area, joint intergovernmental commission-*

## **Вступ**

Процеси глобалізації і регіоналізації та пов'язані з ними проблемні виклики не минули субрегіон Південно-Східної Азії (ПСА), який залишається ~~найбільш~~ динамічнішим у вимірі економічного розвитку. Серед країн даного субрегіону В'єтнам вважається найбільш глобалізованою країною. Наприкінці 2018 року експерти оцінили економіку Соціалістичної Республіки В'єтнам як одну з ~~найбільш~~ динамічніших ув ПСА. За даними газети Viet Nam News, цей показник став ~~найвищим~~ високим за останнє десятиріччя, а на зростання ВВП ~~справили~~ вплинули такі зовнішні чинники, як укладені В'єтнамом зі своїми діловими партнерами нові угоди про зони вільної торгівлі та більш слабкий американський долар [1].

Варто зазначити, що зовнішні фактори можуть мати позитивний ефект лише в тому випадку, якщо в країні активно запроваджуються інституціональні реформи, покращується бізнесове середовище та здійснюються глибокі перетворення самої економіки. Причому дія згаданих угод припадає на 2020 рік. Отже, серед чинників, що сприяли економічному піднесенню В'єтнаму, основним виявився стрімкий розвиток переробної промисловості та сфера послуг.

Головними ~~умовами~~ чинниками успішного розвитку В'єтнаму стали діюча модель економіки, орієнтованої на експортний потенціал, та кардинальне оновлення законодавчої бази – прийняття нових законів про землю, нових

законодавчих актів про валютне регулювання і банки. Віддаючи данину азійському консерватизму та вбачаючи в реформуванні політичної системи загрозу підвалинам державності й національної єдності, в'єтнамське керівництво обрало свій шлях суспільної модернізації:— стратегію «оновлення» (в'єтнамською мовою – «дої мой»), яка за двадцять років перетворила країну на ще одного азійського «тигра».

Мета статті полягає у визначенні змісту політики суспільної модернізації В'єтнаму та стану розвитку українсько-в'єтнамських відносин.

### **Етапи та результати стратегії «оновлення»**

Курс на «оновлення» було визначено рішеннями VI (1986) і VII (1991) з'їздів Компартії В'єтнаму. Зміст цього курсу полягав у допущенні розвитку всіх соціально-економічних устроїв, заохоченні особистої ініціативи, послабленні механізмів державного управління та активізації політики «відкритих дверей» у зовнішньоекономічних зв'язках. Швидкими темпами стали проводитися важливі реформи: вже у 1987 році був прийнятий закон про іноземні інвестиції, який відкрив В'єтнам зарубіжному капіталу. За перші п'ять років з часу його прийняття країна отримала п'ять мільярдів доларів. Серед інвесторів на початку 1990-х років перші місця посіли Тайвань, Сингапур та Японія.

Переведення економіки на ринкові засади супроводжувалось структурними зрушеннями і трансформацією відносин форм власності. Приватний підприємець легалізувався в торгівлі, — як у роздрібній, так і в оптовій, в аграрному секторі та промисловості, а також активно впроваджувався доу банківсько-кредитної системиу.

ЗагаломУ цілому все це дало В'єтнаму можливість упродовж 1990-х років на 80% збільшити ВВП при середньорічному зростанні на 8,7%, довести обсяг іноземних інвестицій до 32 млрд. доларів, вступити до Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), а незабаром— до форуму Азійсько-Тихоокеанського співробітництва (АТЕС). У 1996 році В'єтнам став членом міжрегіонального інтеграційного угруповання АСЕМ (ASEM – Asia-Europe Meeting), до складу якого на першому етапі увійшли 10десять європейських і п'ять5 азійських країн— (наразі до міжрегіонального угруповання входять понад 50 країн). Найбільш істотнішими були результати економічного розвитку протягомв період 1990- — 1995 роківр. Середньорічні темпи зростання ВВП перевищили 8%, середньорічне збільшення промислового виробництва становило більше 13%, сільського господарства – 4,5%, експорту товарів – 20%. Відбулися позитивні зміни в економічній структурі: питома вага сільськогосподарської продукції у ВВП знизилась на 10%, а промислової

продукції та сфери послуг зросла відповідно на 16\_% і 3\_%. Щодо іноземних інвестицій, то їхній сукупний обсяг у 1996 року становив 19 млрд. доларів [2].

За десять років політики «оновлення» (1991-\_\_2000-рр.) сукупний середньорічний показник зростання економіки перевищив 7\_%. За цим показником серед десяти країн ПСА В'єтнам посів перше місце. Причому структура в'єтнамської економіки радикально перебудувалась. Так, за підсумками виконання плану розвитку народного господарства питома вага промисловості й будівництва у ВВП зросла на 40\_%, частка сфери послуг збільшилась до 38\_%, аграрного сектору зменшилась до 21\_% [3]. Такі значні успіхи в економічному розвитку стали можливими не тільки завдяки припливу значної маси іноземних інвестицій та раціональному управлінню, але й колосальній працьовитості в'єтнамського народу, здатного мобілізуватися для виконання державних завдань. Темпи соціально-економічного розвитку В'єтнаму випереджали аналогічні показники інших країн ПСА: з 1996 ~~до~~ 2006 року ВВП на душу населення збільшилось удвічі – з 1,3 тис. ~~дол.~~ до 2,6 тис. доларів. Водночас частка бідного населення значно скоротилась. Так, якщо в 2000 року 14\_% населення В'єтнаму жило на 1,25 доларів на день, то в 2013-го р. їхнє число становило всього 3\_%. Водночас ~~При цьому~~ середньорічні темпи зростання сукупного ВВП країн субрегіону, починаючи з 2000 року, не опускалися нижче 5\_% [4].

Протягом 2010-\_\_2015 років економіка СРВ зберегла високі темпи розвитку та підвалини макроекономічної стабільності. Середньорічні темпи зростання ВВП ~~за цього~~ часу становили 7\_%. ~~У~~ ~~порівнянні~~ з періодом 2006-\_\_2010 років сукупний обсяг суспільних інвестицій виріс у 2,5 рази і становив 43\_% ВВП. Незважаючи на фінансову кризу й світове падіння економіки, було забезпечено великий приплив іноземних інвестицій до В'єтнаму, ВВП країни у 2010 року в поточних цінах становив 101,6 млрд. доларів, що в 3,3 рази більше, ніж у 2000-го р. Продовжувався процес створення й вдосконалення інститутів ринкової економіки при збереженні соціалістичної орієнтації, покращувався інвестиційний та бізнес-клімат, швидкими темпами розвивалась багатоукладна економіка. Були досягнуті вагомі результати у діяльності з консолідації підприємств з метою формування державних корпорацій. протягом 2010-\_\_2015 років у 2,3 рази виросла загальна кількість компаній В'єтнаму, в 7,3 рази – обсяг їхнього капіталу у порівнянні з 2010 роком. Характерно, що домінували в цьому процесі компанії з акціонерною формою власності. Не менш активними темпами розвивалися сфери освіти й культури, а також підготовки кадрів, науки та технологій. Витрати на освіту, підготовку кадрів зросли до 20 % від усіх витрат держбюджету. Особливу увагу уряд В'єтнаму надавав ~~приділяв~~ підготовці

кадрів і розвитку освіти у віддалених районах країни зі складною соціально-економічною ситуацією, тобто у місцях проживання, здебільшого в основному в гірських районах, численних національних меншин [5].

Загалом у цілому, головні соціально-економічні результати, що були досягнуті в період оновлення, мали такі показники: протягом 1986- — 2014 років: ВВП в цінах 1994 року збільшився у 8 разів, ВВП на душу населення в 2015-го р. становив 2\_100 доларів-, структура економіки швидко змінювалась у напрямку індустріалізації та модернізації. Упродовж 1990- — 2015 років: частка сільського, лісного й рибного господарства у ВВП знизилась з 38\_% до 18\_% , частка промисловості та будівництва збільшилася з 23\_% до 40 % , послуг – з 40\_% до 44\_%; Структура робочої сили у період 2005- — 2015 років: зайнятих у сільському, лісному та рибному господарстві знизилась з 55\_% до 47\_% , у промисловості та будівництві збільшилася з 18\_% до 22\_% , а у сфері послуг – з 27\_% до 32\_% . Зовнішній товарообіг за період 1990- — 2015 років збільшився з 5\_0 млрд- до 264 млрд- доларів-, тобто зрісання майже у 58 разів, експорт виріс з 2,4 млрд- до 132 млрд- доларів- – в 63 рази, імпорт з 3\_0 млрд- до 132 млрд- доларів- – зростання в 54 рази. Варто зазначити, що наведені показники соціально-економічного зростання В'єтнаму насамперед є результатом раціонального державного управління, а також колосальних зусиль населення країни [6].

До зовнішніх умов чинників успішного розвитку в'єтнамської економіки треба віднести членство в АСЕАН. Завдяки багатьом політичним і соціокультурним чинникам, що є спільними для В'єтнаму і держав-членів АСЕАН, до якої він вступив у—1995 року-, а також тривалій політичній стабільності країна домоглась особливої прихильності інвесторів і торговельних партнерів цього інтеграційного угруповання. Ухвалене в—1992 року на саміті Асоціації в Сингапурі рішення створити зону вільної торгівлі країн-членів АСЕАН відіграло роль потужного стимулу для торговельно-економічного та інвестиційного розвитку всього субрегіону. Вже у—1996 року обсяг торгівлі В'єтнаму з країнами АСЕАН збільшився у п'ять5 разів і досяг 6,3 млрд- доларів-, причому в'єтнамський експорт становив 3,8 млрд- доларів- [7].

З метою створити «велику сім'ю АСЕАН», до складу якої наразі входять 10 держав субрегіону, В'єтнам на першому етапі свого членства закликав прийняти дов Асоціаціїю такі країни як Камбоджа, Лаос і М'янма. Водночас членство В'єтнаму в АСЕАН уможливило значно підвищити ефективність регіональної економічної інтеграції, а також сприяло вдосконаленню системи державного управління в країні відповідно до міжнародних стандартів. Крім того, В'єтнаму стало набагато легше вирішувати регіональні проблеми, — такі як екологія, стихійні лиха, епідемії, а також підвищувати кваліфікацію

дипломатичних кадрів ув рамках багатосторонніх та глобальних міжнародних форумів. Так, важливим успіхом стало обрання В'єтнаму абсолютною більшістю голосів непостійним членом Ради Безпеки ООН на 2020——2021 рокир. Дедалі більше зростання ролі В'єтнаму в АСЕАН є стимулом для посилення стратегічної ваги країни та розвитку її двосторонніх відносин з партнерами поза межами АСЕАН, зокрема з великими державами:— Японією, США та Китаєм. Так, колишній віце-прем'єр країни Ву Кхоан зазначив: «Оглядаючись на пройдений більш ніж 20-річний шлях, хочу сказати, що приєднання нашої країни до АСЕАН було правильним рішенням і принесло В'єтнаму велику користь. Завдяки членству в АСЕАН; позиції нашої країни зросли до безпрецедентного рівня. Через АСЕАН ми також приєднались до низки важливих механізмів міжнародної взаємодії і зараз знаходимось нарівні з великими країнами світу» [8].

XXV25-й саміт АСЕАН, який відбувся у листопаді 2019 року- в Бангкоку, знову підкреслив зростаючу роль В'єтнаму в регіональних економічних процесах. На порядку денному ділового саміту АСЕАН було обговорення угоди про створення зони вільної торгівлі, з ініціативою якої виступив Китай. Проект документу стосувався 10 країн-членів АСЕАН, а також Австралії, Індії, КНР, Нової Зеландії, Південної Кореї та Японії. Угода потенційно охоплює країни, на які припадає третина світової економіки і майже половина населення планети. І хоча сторони не дійшли згоди йї угоду не вдалося підписати, питання про необхідність розвитку всеохоплюючого економічного партнерства для забезпечення стабільності та процвітання регіональної економіки не залишило своєї актуальності. Роль В'єтнаму; як одного з головних локомотивів регіонального розвитку; у вирішенні цього питання важко переоцінити. Не тільки Індія, але й Китай рахується з позицією Ханюю, про що свідчать результати саміту в Бангкоку.

Варто зазначити, що з 01.01.—січня—2020—р. В'єтнам знову посів пост голови АСЕАН за ротацією. У ситуації, коли цей субрегіон переходить до нового етапу розвитку з якісно новими можливостями і викликами, В'єтнам продовжить брати на себе важливі обов'язки щодо підвищення ефективності регіонального співробітництва та міжнародної інтеграції.

## **В'єтнам і Україна в контексті багатостороннього співробітництва** *Політичні відносини*

Встановлення ~~23.01.січня~~ 1992-~~р.~~ дипломатичних відносин між Україною і Соціалістичною Республікою В'єтнам прискорило взаємодію в усіх сферах двостороннього співробітництва. З того часу зусиллями двох країн створено досить розвинену договірно-правову базу співпраці на міжурядовому та міжвідомчому рівнях. Серед укладених угод варто назвати Угоду між Урядом України та Урядом СРВ про торговельно-економічні відносини (1992-~~р.~~), Угоду про створення Міжурядової українсько-в'єтнамської комісії з питань торговельно-економічного та науко-технічного співробітництва (1993-~~р.~~), міжурядову угоду про заохочення і захист інвестицій (1994-~~р.~~), а також Угоду між Урядом України та Урядом СРВ про співробітництво у військово-технічній галузі (1994-~~р.~~).

~~У~~ 1993 року~~ні~~ розпочало свою діяльність Посольство СРВ в Україні. Посольство України у В'єтнамі було відкрите ~~у~~ 1997 року~~ні~~. Упродовж 1993-~~—~~ 1994 року~~р.~~ відбулися обміни візитами на рівні глав зовнішньополітичних відомств України і В'єтнаму, у рамках яких було підписано низку важливих двосторонніх угод. У червні 1994 року Україну відвідав Прем'єр-міністр СРВ Во Ван Кієт. Одним з важливих результатів того візиту стало створення Міжурядової українсько-в'єтнамської комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва, перше засідання якої відбулось у квітні 1995 року~~р.~~ в м. Ханой.

Початок відносинам на найвищому рівні поклав державний візит Президента України Л. Кучми до В'єтнаму ~~у~~ 1996 року~~ні~~. Під час візиту відбулося підписання міждержавного Договору про принципи відносин між двома країнами. ~~У~~ 2000 року~~ні~~ з державним візитом в Україні перебував Президент СРВ Чан Дік Ліонг. Візит завершився укладенням низки міжурядових та міжвідомчих документів. У січні 2003 року відбувся офіційний візит ~~дов~~ Україні~~у~~ Голови Національних Зборів СРВ Нгуєн Ван Ана. В рамках зустрічі Міністра закордонних справ України А. Яценюка з Віце-прем'єр-міністром, Міністром закордонних справ СРВ Фам Зя Кхіємом, яка відбулася в Нью-Йорку 25.09.вересня-2007-~~року~~ під час 62-ї сесії ГА ООН, була підписана Угода про реадмісію між Україною і В'єтнамом. 22.09.вересня-2010-~~року~~ в рамках 65-ї Сесії Генеральної асамблеї ООН відбулася зустріч Президентів України та СРВ.

Розвитку двосторонніх українсько-в'єтнамських відносин сприяв офіційний візит до СРВ Голови Верховної Ради України В. Литвина, який відбувся у грудні 2010 року. У березні 2011-~~го~~ року відбувся державний візит до В'єтнаму Президента України. У рамках візиту була підписана низка двосторонніх документів. Головним підсумком візиту стало підписання Президентами України та СРВ Спільної заяви щодо встановлення відносин

всєбічного співробітництва та партнерства між Україною і В'єтнамом, в якій окреслюються основні напрямки, форми і механізми подальшої взаємодії з широкого кола двосторонніх та міжнародних питань. Документом також визначено пріоритети співробітництва між Україною та СРВ.

У жовтні 2011 року відбувся офіційний візит до України Прем'єр-міністра СРВ Нгуєн Тан Зунга, а в листопаді 2012 року – офіційний візит до В'єтнаму Прем'єр-міністра України. 26 вересня 2014 року в рамках 69-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН відбулась зустріч Міністра закордонних справ України П. Клімкіна з Віце-прем'єр-міністром, Міністром закордонних справ СРВ Фан Бінь Мінем. У квітні 2015 року в м. Ханой перебувала українська парламентська делегація, яка брала участь у засіданні 132-ї Асамблеї Міжпарламентського союзу. У вересні 2017 року відбувся офіційний візит до СРВ Міністра закордонних справ України П. Клімкіна, який провів переговори з в'єтнамським колегою Фан Бінь Мінем і Прем'єр-міністром В'єтнаму Нгуєн Суан Фуком. Глава МЗС України під час перемовин у В'єтнамі обговорив перспективи розвитку відносин між двома країнами в політичній, торговельно-економічній та гуманітарній сферах.

Станом на кінець 2019 року українсько-в'єтнамська договірно-правова база нараховує понад п'ятдесят двосторонніх документів різних рівнів. Значна, як для таких віддалених країн, договірно-правова база двосторонніх відносин є загалом позитивним явищем, однак охоплює далеко не всі можливі сфери співробітництва. Проте, низка угод міжгалузевого рівня, протоколів про співпрацю між адміністративними одиницями, закладами освіти і науки двох країн роблять свій внесок до розвитку двосторонніх відносин.

Відсутність принципових розбіжностей з актуальних міжнародних питань, а також налаштованість на розвиток відносин дружби і взаємовигідного партнерства сформувала сприятливі умови для співпраці між Україною та СРВ в рамках міжнародних організацій. Підтримуються регулярні робочі контакти між представництвами двох країн при ООН. Багато спільного у позиціях наших країн щодо нерозповсюдження ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення, протидії тероризму, реформування ООН тощо. Україна і В'єтнам традиційно підтримують кандидатури один одного на виборах до керівних органів міжнародних організацій [9].

Зокрема, Україна підтримала кандидатуру В'єтнаму у непостійні члени Ради безпеки ООН на період 2008 – 2009 років. Крім того, сторони зголосилися підтримати одне одного на виборах до складу непостійних членів РБ ООН на період 2016 – 2017 років (кандидатура України) та 2020 – 2021 років (кандидатура СРВ). В'єтнам активно сприяв Україні на шляху вступу до СОТ та підтримував кандидатуру України на роль спостерігача в Організації

франкофонії. Україна підтримала В'єтнам на виборах до ЕКОСОП ООН на період 2016-~~—~~ 2018 ~~років~~ в обмін на підтримку В'єтнамом кандидатури України до ЕКОСОП на 2019-~~—~~ 2021 ~~роки~~. Також в'єтнамська сторона погодилась підтримати українську кандидатуру на посаду зовнішнього аудитора ЮНІДО на період 2014-~~—~~ 2016 ~~років~~ в обмін на підтримку Україною кандидатури В'єтнаму до складу Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на термін 2013-~~—~~ 2017 ~~років~~.

Водночас в'єтнамська сторона підтримала кандидатуру України як головуючої країни в Інформаційній системі сільськогосподарського ринку (AMIS) на період 2014-~~—~~ 2016 років, а також кандидатуру нашої країни на виборах до Адміністративної Ради Всесвітнього поштового союзу на термін 2012-~~—~~ 2016 ~~років~~. Україна і В'єтнам обмінялись підтримками кандидатур до Ради з прав людини ООН (В'єтнаму на 2014-~~—~~ 2016 ~~роки~~ та України на 2018-~~—~~ 2020 ~~роки~~.) Крім того, в'єтнамська сторона підтримала приєднання України до діалогового форуму АСЕМ під час саміту цієї організації, що відбувся в Мілані у жовтні 2014 ~~року~~.

### ***Економічні відносини***

Зовнішньоекономічні відносини між Україною і В'єтнамом регулюють наступні двосторонні органи високого рівня:

– українсько-в'єтнамська Міжурядова комісія з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва, яка була створена у 1994 ~~року~~ і до складу якої входять представники Мінекономрозвитку, МЗС, Мінінфраструктури, Міненергетики, МОН, НАНУ, ДКАУ, МОЗ тощо. Останнє, 14-те спільне засідання Міжурядової комісії відбулося в м. Київ 9-~~—~~ 10 жовтня 2017 року;

– українсько-в'єтнамська спільна Підкомісія з питань науково-технічного співробітництва (5-те засідання цього органу відбулося 8-~~—~~ 9 грудня 2011 року в м. Ханой);

– українсько-в'єтнамська Міжурядова координаційна комісія з питань військово-технічного співробітництва (16-те засідання цього органу відбулося 27-~~—~~ 31 березня 2017 року в м. Київ).

Варто зазначити, що торговельно-економічні відносини між Україною і В'єтнамом загалом розвиваються не надто активно. Якщо упродовж 1990-х років загальний обсяг товарообігу між двома країнами складав близько 50-~~—~~ 60 млн. ~~доларів США~~, то починаючи з 2000-х ~~років~~, перетнувши позначку у 100 млн. ~~дол. США~~, цей показник почав поступово зростати. Після різкого спаду у 2014 ~~року~~, коли двосторонній товарообіг становив 416,6 млн. ~~доларів США~~, впавши на 21,6% у порівнянні з 2013 роком, він знову через декілька років почав повільно зростати, досягнувши позначки у 546,6 млн. ~~дол.~~ в 2018 ~~року~~.

У січні-\_\_ листопаді 2019 року: відбулося чергове падіння товарообігу на 5,4% у порівнянні з аналогічним періодом 2018-го р. Протягом цього ж періоду (січень-\_\_ листопад 2019 року:) український експорт до В'єтнаму становив 89,3 млн. доларів, що на 27,4% менше ніж за аналогічний період попереднього року; імпорт за цей же період склав 392,6 млн. дол., що на 1,6% більше ніж за аналогічний період 2018 року. Від'ємне сальдо України у січні-\_\_ листопаді 2019 року: становило 303,3 млн. доларів.

~~Отже~~Таким чином, якщо тенденція розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин загалом є позитивною і спрямованою до збільшення обсягів товарообігу, ~~то~~проте його динаміка є нестабільною, іноді маючи стихійний характер і подекуди залежить від зовнішніх факторів.

У структурі українського експорту до СРВ в останніми роками домінують продукція рослинного походження (переважно зернові таї рослинна олія); чорні метали (переважно залізна руда) та вироби з них; машини, устаткування та механізми; продукція хімічної промисловості; транспортні засоби тощо. Імпорт товарів з В'єтнаму представлений ~~здебільшого~~головним чином машинами, устаткуванням та механізмами (~~здебільшого~~основному мобільні телефони, комп'ютери та запчастини до них); продукцією рослинного походження (~~здебільшого~~основному прянощі, рис, чай, кава, горіхи кеш'ю); живими тваринами і продукцією тваринництва (~~здебільшого~~основному риба та морепродукти); взуттям, головними уборами і парасольками; текстилем та виробами з нього тощо.

### Показники двосторонньої торгівлі між Україною і В'єтнамом (2013 – 2019 рр.)<sup>1</sup>

(млн. дол. США)

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 Січень-- листопад
Товарообіг	531,7	416,55	338,93	382,03	490,16	546,65	481,91
Експорт	185,09	126,26	86,97	77,78	96,79	132,02	89,29
Імпорт	346,6	290,29	251,96	304,25	393,37	414,62	392,63
Сальдо	-161,51	-164,04	-164,99	-226,47	-296,57	-282,6	-303,34

(за даними Держстату України)

<sup>1</sup> Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій і Луганській областях.

Водночас, необхідно констатувати, що ми маємо негативне сальдо торговельного балансу з В'єтнамом, що обумовлено рядом об'єктивних та суб'єктивних причин. Так, суттєве зменшення експорту до СРВ чорних металів та виробів з них обумовлене тим, що через розвиток власного виробництва металургійної продукції В'єтнам поступово зменшує імпорту зазначеної продукції з-за кордону. Аналогічна ситуація складається у сфері експорту продукції хімічної промисловості до СРВ у зв'язку з активним розвитком хімічної галузі В'єтнаму. Найближчими роками В'єтнам ~~буде~~ скорочуватиме імпорту мінеральних добрив із-за кордону, оскільки планується налагодити самостійне забезпечення внутрішніх потреб країни в цій продукції [10].

У торговельно-економічній сфері актуальним залишається питання підписання угоди про створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та СРВ. Укладення такої угоди суттєво сприятиме розвитку українсько-в'єтнамської співпраці у торговельній сфері, а також подоланню негативного сальдо зовнішньої торгівлі з В'єтнамом. Тривалий час українська сторона утримувалась від започаткування формального переговорного процесу щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та СРВ до завершення ґрунтовного дослідження цього питання. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України свого часу провело аналіз можливих наслідків укладення угоди про ЗВТ між Україною і В'єтнамом, який показав, що створення зони вільної торгівлі прискорить темпи зростання ВВП України в середньому на 0,07 % та збільшить обсяг ВВП України відповідно на 1,25 млрд. грн. і 1,39 млрд. грн. протягом перших двох років після укладення цієї угоди. Таке зростання має відбутись завдяки збільшенню експорту української металургійної та хімічної продукції, а також продукції машинобудування до СРВ. Негативні ж наслідки від створення зони вільної торгівлі з В'єтнамом прогножуються для підприємств легкої та рибної промисловості України.

Під час 13-го засідання українсько-в'єтнамської Міжурядової комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва, яке відбулось у м. Хошимін 1-—2 жовтня 2012 року, обидві сторони домовилися про створення спільної Робочої консультативної групи експертів з вивчення перспектив укладення Угоди про вільну торгівлю між Україною і В'єтнамом та проведення спільних засідань цієї групи. В рамках виконання цих домовленостей Міністерство економічного розвитку і торгівлі України передало в'єтнамській стороні проект міжурядової Угоди про вільну торгівлю між Україною та СРВ, а також проект щодо спільних принципів та підходів до лібералізації торгівлі в рамках зазначеної Угоди.

З огляду на те, що в—2015 року: відбулося підписання Угоди про створення зони вільної торгівлі між В'єтнамом та країнами Євразійського

економічного союзу (РФ, Білорусь, Вірменія, Казахстан та Киргизстан), а також угоди про ЗВТ між СРВ та Європейським Союзом, та, зважаючи на те, що у 2016 року: почала функціонувати Економічна спільнота АСЕАН, є вкрай необхідним якомога швидше розпочати проведення засідань українсько-в'єтнамської експертної групи з питань ЗВТ, оскільки затягування з проведенням експертних консультацій та зволікання з укладенням Угоди про створення Зони вільної торгівлі між Україною і В'єтнамом може негативно вплинути на перспективі подальшого просування продукції українських підприємств на ринок СРВ та призвести до зменшення товарообігу між двома країнами, зважаючи на те, що Україна і країни Митного Союзу поставляють на ринок В'єтнаму переважно схожі групи товарів.

Станом на 01.01.січня 2019-р. загальний обсяг залучених до економіки України в'єтнамських інвестицій становив 2,3 млн. доларів, що складає 0,007 % від загального обсягу прямих іноземних інвестицій до економіку України. Приріст інвестицій у порівнянні з попереднім роком склав 0,2 млн. доларів. За видами економічної діяльності в'єтнамські інвестиції здебільшого розподілялися за наступним галузевим спрямуванням: торгівля, в основному оптова (близько 50 % загального обсягу інвестицій); промисловість (близько 45 %); операції з нерухомістю (близько 2 %).

Загальний обсяг інвестицій з України до економіку В'єтнаму на 01.01.січня 2019-р. становив 1,6 млн. доларів (0,025 % від загального обсягу інвестицій з України). За останні п'ять років приріст інвестицій з України до СРВ не спостерігався і цей показник залишався без змін. В СРВ працюють підприємства з українськими інвестиціями: «Вісорутекс» (виробництво натурального каучуку), «Лотос» (портові послуги), «Тієнки» (виробництво сухих тропічних фруктів), діють та намагаються закріпитися на місцевому ринку компанії «Укргідропроєкт», «Укрінтеренерго», «Турбоатом», «Телесенс».

Важливою подією у двосторонніх відносинах України та СРВ стало 14-те спільне засідання українсько-в'єтнамської Міжурядової комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва, яке відбулося у м. Києві 9-10 жовтня 2017 року. В рамках засідання комісії 11.10. жовтня 2017-р. відбувся українсько-в'єтнамський економічний форум «Відносини між Україною і В'єтнамом у новому періоді», в якому взяли участь 70 компаній з В'єтнаму та 160 компаній з України.

Протягом останніх засідань спільної міжурядової комісії сторони обговорили ряд важливих питань у перспективних сферах взаємної зацікавленості, зокрема, у сферах торгівлі, банківсько-фінансовій та інвестиційній, машинобудування, високих технологій, енергетики,

гірничодобувній, медицині та фармацевтиці, сільськогосподарстві, туризмі, будівництві тощо. Так, у сфері промисловості мова йшла про розширення поставок української авіаційної техніки, а також модернізації та відновлення парку літаків марки «Антонов» на території СРВ; можливості відновлення проєкту зі збирання у В'єтнамі вантажних автомобілів КраЗ; участі української сторони в інфраструктурних проєктах на території В'єтнаму, зокрема у суднобудуванні, а також у проєкті будівництва підприємства з виробництва пігменту диоксиду титану.

Обговорювалась також участь українських підприємств в інфраструктурних проєктах, зокрема у проектуванні та будівництві на півночі В'єтнаму дорожньої інфраструктури, разомвключаючи з будівництвом мостів; участь українських науково-дослідних і проєктно-конструкторських інститутів у плануванні та проєктуванні морських портів, залізниць та автомобільних доріг на території СРВ.

Останніми роками спостерігається помітна активізація співпраці в сільськогосподарській сфері. В'єтнаму зацікавлений у нарощуванні експорту морепродуктів до України, обговорюються питання створення спільних підприємств та торговельних мереж у рибній галузі.

Інтерес в'єтнамської сторони до поглиблення торговельно-економічного співробітництва з Україною слід віднести на рахунок того, що Україна розглядається в СРВ як постачальник конкурентоспроможної продукції, ефективних новітніх технологій тощо. Тісні стосунки з Україною розцінюються як такі, що сприяють індустріалізації країни, урбанізації її сільськогосподарських територій, зміцненню науково-технічного потенціалу [11].

До факторів, що стримують розвиток двостороннього торговельно-економічного співробітництва, належать перешкоди процедурного характеру, зволікання з реалізацією проєктів, недостатня поінформованість ділових кіл про потенційні можливості один одного. Подальший розвиток торговельно-економічного співробітництва залежатиме від здатності сторін забезпечити розширення номенклатури товарів за рахунок високотехнологічної продукції, передачі сучасних технологій та збільшення обсягів надання послуг.

Серед перспективних напрямків варто відзначити можливу участь української сторони у розробці покладів залізних і титанових руд, розвитку металургійного комплексу В'єтнаму. Ще одним напрямом для співпраці може стати залучення українських підприємств до утилізації токсичних відходів процесу переробки бокситів. За наявною інформацією, в'єтнамські поклади цієї сировини складають близько 3,0 млрд тонн. Основною проблемою для СРВ є загроза забруднення навколишнього середовища як наслідок розробки бокситів.

Відомо, що процес переробки бокситів є токсичним – відходи виробництва, так званий «червоний шлам», можуть стати причиною серйозного забруднення водоймищ. В Україні існують технології утилізації «червоного шламу», які можна запропонувати в'єтнамській стороні для подальшого впровадження [12].

Іншою перспективною сферою розвитку двосторонньої співпраці є енергетика. Зокрема, мова йде про участь українських підприємств у будівництві нових та реконструкції й модернізації існуючих на території СРВ енергетичних об'єктів. Значний досвід роботи на в'єтнамському ринку мають компанії «Укргідропроєкт», яка уклала низку контрактів у В'єтнамі, та «Укрінтеренерго»<sup>2</sup>, якою були проведені переговори з керівництвом Міністерства промисловості і торгівлі СРВ і провідними енергетичними компаніями В'єтнаму та передані для розгляду пропозиції будівництва першої гідроакумулюючої електростанції в СРВ, а також електростанції, що працює на сонячній енергії. «Укрінтеренерго» також проведено переговори з компанією «Song Da Holdings» щодо можливості співпраці ~~зано~~ проєктом будівництва вугільної ТЕС 2X600МВт на півдні В'єтнаму та опрацьовано можливість участі у тендері на постачання обладнання та надання консультаційних послуг для проєкту будівництва ГЕС «Trung Son» потужністю 260 МВт.

Багатообіцяючою галуззю взаємодії наших країн є виробництво біопалива, де для В'єтнаму одним із головних завдань є залучення інвестицій та технологій (зокрема ~~у~~ ~~тому~~ ~~числі~~ іноземних) до переробки сільськогосподарських відходів для виготовлення біопалива. Важливим напрямом може стати спільна розробка та запровадження технологій виробництва альтернативної поновлювальної енергії. Наразі ця тема знаходиться у В'єтнамі в зародковому стані. Проте, останніми роками залучення інвестицій до розвитку енергетичного сектору перебуває під особливим контролем Уряду СРВ. Завдяки знаходженню в субекваторіальній зоні В'єтнам має значний потенціал використання сонячної та вітрової енергії [13].

Останніми роками спостерігається помітна активізація співпраці у сільськогосподарській сфері. Сторони зацікавлені у співробітництві в області виробництва кормів для тварин, виробництва вакцин проти хвороб для худоби та птиці, а також у сфері прісноводної аквакультури.

Певні перспективи існують у плані розвитку співпраці між нашими країнами в авіакосмічній сфері. Зокрема, мова може йти про залучення українських підприємств до реалізації спільних проєктів у цій галузі.

Потребує активізації взаємодія у фінансовій сфері, зокрема, в контексті Угоди про співпрацю між Національним банком України та Державним банком СРВ від 2011 року, налагодження прямих розрахунків між суб'єктами

економічних відносин, вирішення питання щодо взаємного визнання банківських гарантій.

За підсумками останнього спільного засідання українсько-в'єтнамської Міжурядової комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва, яке відбулося у м. Києві 9-~~—~~10 жовтня 2017 року, сторони домовились:

- опрацювати питання щодо запровадження в СРВ українських технологій з видобутку та переробки титанової сировини, технології отримання титанових шлаків, технології отримання губчастого титану і титанових порошків, ~~зокрема йв тому числі і~~ методами 3D технології;
- активізувати співпрацю у сфері промислового сектору; ~~ву~~ напрямку спільного проектування та виготовлення обладнання для гідроенергетичних об'єктів, модернізації та реконструкції турбінного обладнання, насосних агрегатів, виробництва продукції енергетичного і транспортного машинобудування на в'єтнамських підприємствах, а також сприяння створенню спільних підприємств на базі існуючих;
- розглянути можливість участі українських компаній в ~~прое~~ектах утилізації «червоних шлаків» глиноземного виробництва та впровадження наукових розробок ~~ув~~ сфері геології та переробки корисних копалин;
- опрацювати питання щодо відновлення діяльності в'єтнамської частини спільного наукового українсько-в'єтнамського Центру трансферу технологій;
- опрацювати питання щодо впровадження в СРВ технології «зварювання й обробки живих м'яких тканин»;
- здійснювати обмін інформацією щодо виявлення неякісних та фальсифікованих лікарських засобів;
- розглянути можливість обміну досвідом у сфері реєстрації пестицидів і агрохімікатів;
- прискорити розгляд ~~таі~~ узгодження ~~прое~~єктів двосторонніх угод.

Отже, підтримання регулярності та збалансованості політичного діалогу, планованості у проведенні засідань спільних органів, чітке дотримання досягнутих домовленостей – такими є передумови успішної реалізації національних економічних інтересів України у відносинах з В'єтнамом. Конструктивна співпраця з В'єтнамом уможливіє для України подальший вихід на перспективні торговельно-економічні та інвестиційні ринки не тільки країн АСЕАН, але й ~~більш~~ потужні~~ших~~ за аналогічним потенціалом країн-членів форуму АТЕС.

### Список використаних джерел:

1. Viet Nam News. – 2018. – December 22.
2. Viet Nam 1997-1998. – Hanoi: The Gioi Publishers, 1997. – 133 p.
3. Юго-Восточная Азия: семь фактов, которые надо знать. – Электронный ресурс. – [Режим доступа]: [https://forbes.kz/.../yugovostochnaya\\_aziya\\_sem\\_faktov\\_kotoryie\\_neobhodimo\\_znat](https://forbes.kz/.../yugovostochnaya_aziya_sem_faktov_kotoryie_neobhodimo_znat)
4. Вьетнам 20012-2002 – Ханой : Издательство Тхезьбой, 2002. – 172 с.
5. Экономика Вьетнама. Мировая экономика. – Электронный ресурс. – [Режим доступа]: [https:// www.webeconomy.ru](https://www.webeconomy.ru)
6. Там само
7. Шергін С.О. Ще одне «диво»? В'єтнам: політика «оновлення» і трансрегіональне співробітництво // Політика і час. – 1998. – № 8. – С. 19.
8. 24 года Вьетнама в АСЕАН. – Электронный ресурс. [Режим доступа]: <https://vovworld.vn/ru-ru/>
9. Ly Bang. «Diplomatic Diary»<sup>22</sup> and «Cooperation for Peace»<sup>22</sup> – <http://vietnam.org/chengdu-1990/ly-bang-tiet-lo-hoi-nghi-thanh-do-1990.html>
10. Вьетнамская экономика. 20 лет обновления (1986-2006 гг.). Достижения и поставленные проблемы – Ханой: Издательство Тхезьбой, 2014. – 280 с.
11. Nhan Dan. 08.01.2019 (People – central organ of CPV).
12. Экономическое положение и реформа во Вьетнаме. Вьетнам. Страна и люди. – Ханой: Издательство Тхезьбой, 2002. – с. 91–105
13. Elliott David W.P. Changing worlds: Vietnam's Transition from Cold War to Globalization. Oxford University Press; Reprint edition (March 3, 2014)

**Сергій Шергін,**  
доктор політичних наук,  
професор,  
**Євген Прип'юк,**  
кандидат економічних наук,  
с.н.с.